

PRIEKŠLIKUMI SAEIMAS DARBA ATKLĀTĪBAS VEICINĀŠANAI

ZIŅOJUMS

Rīcībpolitikas priekšlikumi Latvijas parlamenta atklātības un atbildīga darba veicināšanai, kas izstrādāti balstoties uz ieteikumiem „Valstiskā godaprāta sistēmas izvērtējums” Saeimas institūciju un biedrības „Sabiedrība par atklātību – Delna” portāla DeputatiUzDelnas.lv darbības pirmajā gadā gūtajiem secinājumiem.

Prevention of and Fight against Crime
With financial support from the Prevention of and
Fight against Crime Programme
European Commission - Directorate-General Home
Affairs

SOROSA
FONDS
LATVIJA

Ziņojums sagatavots biedrības „Sabiedrība par atklātību – Delna” projekta „Valstiskā godaprāta sistēmas novērtējuma projekts” (HOME/2009/ISEC/AG/010) ietvaros. Tas izstrādāts ar Eiropas Komisijas Iekšlietu ģenerāldirektorāta Noziedzības novēršanas un apkarošanas programmas finansiālu atbalstu. Ziņojums atspoguļo tikai autora viedokli un Eiropas Komisija nav atbildīga par ziņojumā iekļautās informācijas tālāku izmantošanu. Delna pateicas par atbalstu Atvērtās sabiedrības institūtam (Open Society Institute) Sorosa fondam – Latvija un Fridriha Eberta fondam (Friedrich Ebert Stiftung).

Pateicības

Pateicamies 11.Saeimas deputātiem, komisiju un Saeimas kancelejas darbiniekiem par atsaucību un atbalstu informācijas sniegšanā.

Pateicamies Delnas brīvprātīgajai Elīzai Beikertei par sniegto atbalstu.

Pateicamies atvērto datu ekspertam Raimondam Simanovskim.

SATURA RĀDĪTĀJS

PRIEKŠVārds	3
IETEIKUMU KOPSAVILKUMS.....	5
I POLITIKAS ANALĪZES ATBALSTS DEPUTĀTIEM.....	6
II SAEIMAS BUDŽETA ATKLĀTĪBA UN IZDEVUMU LIETDERĪBAS UZRAUDZĪBA.....	12
III LOBĒŠANAS ATKLĀTĪBA SAEIMĀ.....	16
IV PAPILDU PRIEKŠLIKUMI.....	20
PIELIKUMI	21

PRIEKŠVĀRDS

11.Saeimai darbs bija jāuzsāk ar visai smagu „politisko bagāžu”, jo sabiedrības uzticības līmenis, lai arī nerasniedza līdz šim kritiskāko 2009.gada janvāra atzīmi, tomēr bija otrais zemākais pēdējo gadu laikā. 2011.gada augustā Saeimai uzticējās vien 6.1% sabiedrības.¹ Pirmā darbības gada laikā uzticības līmeni ir izdevies paaugstināt līdz aptuveni 16% un tam bijuši dažādi iemesli. Starp tiem noteikti minami arī vairāki atzīstami uzlabojumi korupcijas mazināšanā: kolektīvo iesniegumu ieviešana, fizisko personu mantiskā stāvokļa deklarēšanas regulējums, jauna priekšvēlēšanu aģitācijas likuma pieņemšana, ziedojumu partijām un priekšvēlēšanu tēriņu apmēra samazināšana, sabiedrības informēšana par amatpersonu pārkāpumiem, atklāta amatpersonu ievēlēšana un citi.

Neskatoties uz uzticības kāpumu, to nevar uzskatīt par tik augstu, lai politiķi varētu pārstāt uztraukties par sabiedrības vērtējumu. Trauslo uzticības līmeņa uzlabojumu noteikti negatīvi ietekmē ne vien katra deputāta individuālā, bet arī citu deputātu rīcība – vienalga vai tā ir atrašanās Saeimā apreibinošu vielu ietekmē, vai veikti aizdomīgi darījumi, kas rada iespaidu par izvairīšanos no nodokļu nomaksas. Pie šī salīdzinoši zemā uzticības līmeņa katra šāda lieta, pat ja tas ir „tikai” neveikls politiķa izteikums, kļūst ļoti liela un ietekmē ne vien kāda atsevišķā politiķa, bet arī parlamenta tēlu kopumā.

Sabiedrības uzticību var paaugstināt arī ar likumdevēja darbības atklātību, darba kvalitāti un pastāvīgu atrašanos dialogā ar sabiedrību. Lai arī kopumā Saeimas darbs tiek vērtēts kā visai atklāts – sabiedrībai ir dažādas iespējas sekot līdz likumdošanas procesam, tomēr gan atklātības veicināšanā, gan likumdevēja profesionalitātes celšanā un saskarsmē ar dažādu interešu grupu pārstāvjiem būtu nepieciešami vairāki, pat sistēmiski uzlabojumi.

Biedrība „Sabiedrība par atklātību – Delna” Saeimas darbību pēdējo gadu laikā ir vērtējusi starptautiska pētījuma „Valstiskā godaprāta sistēmas novērtējums” ietvaros – izvērtējot 13 dažādu korupcijas mazināšanai svarīgu sektoru, tai skaitā arī Saeimas, kapacitāti, resursu pietiekamību, institūcijas neatkarību, pārvaldības atklātību, atbildību un godīgumu, kā arī lomu. Turklāt pētījumā ir pieejams ne vien institūciju izvērtējums, bet arī rekomendācijas, kā trūkumus mazināt. Šo pētījumu veica politologs Valts Kalniņš un ar to var iepazīties Delnas mājas lapā <http://delna.lv/darbibas-jomas/politikas-uzraudziba/latvijas-valstiska-godaprata-sistemas-novertejums/>.

Tāpat Saeimas deputātu uzraudzībai jau gadu darbojas Delnas veidots portāls www.DeputatiUzDelnas.lv, ar kura palīdzību sabiedrībai ir iespēja sekot Saeimas darbam pretkorupcijas jomā, kā arī deputātu individuālai aktivitātei – apmeklējot sēdes, iesniedzot likumprojektus, debatējot plenārsēdēs, balsojot par pretkorupcijas likumiem u.c.

Šajā ziņojumā ir apkopoti priekšlikumi Saeimas darba lielākai atklātībai, ko esam izstrādājuši kā minētā pētījuma, tā portāla darbības ietvaros, kā arī papildus veicot intervijas ar Saeimas deputātiem un komisiju darbiniekiem. Ar lielāko daļu no priekšlikumiem jau vairākkārt esam vērsušies Saeimā un daži no tiem ir ņemti vērā. Viens no panākumiem ir Saeimas komisiju sēžu protokolu publicēšana Saeimas mājas lapā. Vienlaikus daudzi no jau izteiktajiem priekšlikumiem nav ieviesti, taču būtu pelnījuši lielāku Saeimas pārstāvju un sabiedrības uzmanību.

---

¹ SKDS dati.

Šī ziņojuma ietvaros publicējam trīs būtiskākās jomas, kurās būtu nepieciešams veikt sistēmiskus uzlabojumus, kam būtu arī būtiska ietekme uz Saeimas darba novērtējumu sabiedrībā: **Saeimas deputātu nodrošinājuma un pētnieciskā atbalsta stiprināšana; lobēšanas atklātības veicināšana Saeimā, kā arī Saeimas budžeta lielāka atklātība un tēriņu lietderības izvērtējums.**

Mūsdienu dinamiskajā vidē no parlamenta locekļiem tiek sagaidītas ļoti plašas zināšanas un kompetence lemjamajos jautājumos, vienlaikus, atšķirībā no daudzām citām, tai skaitā Baltijas valstīm Saeimā nav izveidots deputātu analītiskā atbalsta dienests. Šāds dienests ļautu deputātiem daudz plašāk iedziļināties dažādās tēmās, gūt augstvērtīgu ekspertīzi jautājumos, celt debašu un likumdošanas kvalitāti.

Lemjot par dažādu nozaru jautājumiem, vairumā gadījumu tiek skartas dažādu interešu grupu intereses. Saeimai ir ne vien būtiski šajās interesēs ieklausīties, bet arī ievērot maksimālu atklātību, lai sabiedrība varētu pārliecināties, ka likumdevējs nav lēmis par labu kādas šauras grupas interesēm. Tā kā Latvijā vēl nav izstrādāts lobēšanas regulējums, ziņojumā esam iekļāvuši vairākus konkrētus priekšlikumus, kā Saeima, negaidot uz likuma pieņemšanu, jau šobrīd proaktīvi varētu ievērot lielāku lobēšanas atklātību.

Ņemot vērā to, ka arī Saeimas darbs tiek uzturēts no valsts – tātad publiskiem resursiem, arī Saeimai savā darbā būtu jāievēro pilnīga atklātība attiecībā uz tās budžeta caurskatāmību, atskaitīšanos par tēriņiem. Šobrīd Saeima nav pakļauta Valsts kontroles revīzijām un savus tēriņus deputāti uzrauga paši – ar Publisko izdevumu un revīzijas palīdzību. Neatkarīgs revidents veic vien finanšu pārskata auditu. Laikā, kad ir ieviests daudz ciešāks taupības režīms daudzās valsts institūcijās, medijos dažkārt izskan aizdomas par Saeimas resursu tērēšanu privātām vajadzībām, sabiedrībai nav iespējas pārliecināties par to, cik saimnieciski darbojas pats likumdevējs. Par šādas pārliecības neesamību intervijās min arī paši Saeimas deputāti. Ceram, ka ar šo ziņojumu un iniciatīvas atvēršanu portālā Manabalss.lv tiks uzsāktas plašākas diskusijas par to, kā padarīt atklātu Saeimas budžetu un izdevumus.

Ziņojuma sagatavošanas procesā tika veiktas četras intervijas ar Saeimas deputātiem, kā arī intervijas ar divu komisiju vecākajiem konsultantiem. Tā kā daži no intervētajiem lūdza saglabāt viņu anonimitāti, intervēto vārdi ziņojumā nav atklāti.

IETEIKUMU KOPSAVILKUMS

POLITIKAS ANALĪZES STIPRINĀŠANA

Saeimai jāstiprina politikas analīzes kapacitāte, izveidojot īpašu pētniecības struktūrvienību ar augsti kvalificētu personālu.

Saistītie ieteikumi:

- Nepieciešams veikt funkciju auditu Saeimā, lai izvērtētu komisijām piesaistīto konsultantu skaita atbilstību vajadzībām komisijas darba nodrošināšanā, atalgojuma līmeņa sasaisti ar darba reālajiem pienākumiem;
- Nepieciešams ieviest atklātu un skaidru procedūru un objektīvus kritērijus Saeimas komisiju konsultantu atlasē;
- Nepieciešams nodrošināt Saeimas deputātu palīgus ar nepieciešamo infrastruktūru (dators, darba vieta, u.tml.) darba pienākumu efektīvai veikšanai.

BUDŽETA ATKLĀTĪBA, SAEIMAS IZDEVUMU LIETDERĪBAS IZVĒRTĒJUMS

- Jāievieš lielāku Saeimas budžeta atklātību, Saeimas mājas lapā lietotājam draudzīgā veidā publicējot detalizētu Saeimas katra gada budžetu.
- Jāievieš regulārus lietderības auditus Saeimā, izvērtējot Saeimas izmaksu lietderību, resursu pietiekamību, kā arī funkciju auditus (pēc nepieciešamības), audita rezultātus publicējot Saeimas mājas lapā

LOBĒŠANAS ATKLĀTĪBA SAEIMĀ

- Jānosaka, ka deputāti, iesniedzot priekšlikumus likumprojektu grozījumiem, norāda, vai tos sagatavojot notikušas konsultācijas ar kādu interešu grupu vai personu, kā arī īsi pamato savus priekšlikumus.
- Jāpadara atklāta darba grupu darbība Saeimā, Saeimas mājas lapā norādot ne vien šādu darba grupu darbību, bet arī sastāvu.
- Jāpadara atklātāku komisiju sēžu norisi - atvieglojot elektroniski pieejamus komisiju sēžu audio un, ja tādi tiktu ieviesti, video ierakstus, lai vēlētājiem ir vienkārša iespēja iepazīties ar komisiju sēdēs notiekošajām debatēm, klātesošo lobētāju, interešu aizstāvju, ekspertu, kā arī pašu deputātu paustajiem viedokļiem, savukārt rakstītajā protokolā ievērot vienotus principus visās komisijās, tostarp, precīzi fiksējot klātesošo personu vārdu, uzvārdu un pārstāvēto organizāciju.
- Jāpadara atklāts apakškomisiju darbs – Saeimas mājas lapā publicējot arī apakškomisiju sēžu protokolus.
- Saeimas mājas lapā mašīnlasāmā formātā jāpublicē Saeimas caurlaižu saņēmējus – saņēmēja vārdu, izsniegtās caurlaides termiņu un caurlaides pieteicēju.
- Jāpapildina Saeimas deputāta ētikas kodeksu ar principu, ka deputātiem būtu jāievēro atklātība likumdošanas darbā un jādara zināms atklātībā personas vai organizācijas vārds, ja tās sagatavotais viedoklis vai sniegtā informācija ir būtiski palīdzējusi deputātam formulēt savu viedokli.

TEHNISKS IETEIKUMS:

Saeimas mājas lapā publicēto strukturēto informāciju (deputātu balsojumi, izskatāmie likumprojekti, komisiju un apakškomisiju sēžu apmeklējumi, informācija par deputātiem, u.c.) publicēt kā atvērto datus vieglā mašīnlasāmā formātā (piemēram, CSV vai XML formātā).

I POLITIKAS ANALĪZES ATBALSTS DEPUTĀTIEM

IETEIKUMS: Saeimai jāstiprina politikas analīzes kapacitāte, izveidojot īpašu pētniecības struktūrvienību ar augsti kvalificētu personālu.

Saistītie ieteikumi:

- Nepieciešams veikt funkciju auditu Saeimā, lai izvērtētu komisijām piesaistīto konsultantu skaita atbilstību vajadzībām komisijas darba nodrošināšanā, atalgojuma līmeņa sasaisti ar darba reālajiem pienākumiem;
- Nepieciešams ieviest atklātu un skaidru procedūru un objektīvus kritērijus Saeimas komisiju konsultantu atlasē;
- Nepieciešams nodrošināt Saeimas deputātu palīgus ar nepieciešamo infrastruktūru (dators, darba vieta, u.tml.) darba pienākumu efektīvai veikšanai.

Rietumeiropā un citās attīstītās demokrātijās ir vērojama tendence parlamentu profesionalizācijas virzienā, jo mūsdienu dinamiskajā sociālekonomiskajā vidē sabiedrība no parlamenta locekļiem sagaida daudz augstāku kompetenci un zināšanas². Tādēļ viens no aktuāliem jautājumiem – kā mūsdienu apstākļos stiprināt likumdevēja kapacitāti kvalitatīvai pienākumu pildīšanai.

Tieši likumdevēja kapacitāte un politiskās analīzes atbalsts ir viens no būtiskiem trūkumiem Saeimā, par ko liecina ne vien secinājumi dažādos pētījumos, bet arī intervijas ar 11.Saeimas deputātiem šo ieteikumu izstrādes gaitā.

Secinājumi pētījumos

- Uz nepietiekamu Saeimas politikas analīzes kapacitāti un spēju modelēt lēmumu sekas, izvērtēt dažādus rīcībpolitikas priekšlikumus norādīts pētījumā „[Latvijas valstiskā godaprāta sistēmas novērtējums](#)”. Par Saeimu tajā secināts: „Saeimai trūkst politikas analīzes un pētnieciskās kapacitātes, lai gan deputātiem ir pieejama bibliotēka, kur pēc pieprasījuma tiek sagatavota nepieciešamā informācija. Izņemot jau minēto juridisko atbalstu [Saeimas Juridiskais birojs], dažus kvalificētus komisiju konsultantus un atsevišķus deputātus, kuriem ir specifiskas zināšanas noteiktos jautājumos, Saeimā nav politikas analīzes speciālistu. Turklāt liela daļa deputātu neuzskata, ka šī joma būtu jāuzlabo.”³ (..) „Kopumā Saeimai ir pietiekami tehniskā un administratīvā personāla resursi, ir iespējams arī saņemt ekspertu atbalstu samērā vienkāršu jautājumu risināšanai. Saskaņā ar Māra Kučinska, Saeimas deputāta kopš 2003.gada, teikto komisiju konsultanti drīzāk veic atbalsta, nevis padomdevēju funkcijas, lai gan ir arī izņēmumi – atsevišķi pieredzējuši un zinoši konsultanti.”⁴
- Līdzīgs secinājums ir arī 2009.gada plašā salīdzinošā starptautiskā pētījumā, kur mērīta 158 valstu likumdevēja varas loma. Pētījumā valstis tika vērtētas pēc pieciem parametriem: ietekmes uz izpildvaru; institucionālās autonomijas; specifiskās kompetences; institucionālās spējas. Latvijas parlaments, lai arī kopumā šajā pētījumā tika novērtēts salīdzinoši augsti, proti, ar 0.78 punktiem no 1.00 (augstākais vērtējums), ieņemot 10.vietu starp 158 valstīm, taču par visvājākajām tā jomām tika

---

² David Arter „Parliamentarism” in „Understanding Democratic Politics: An Introduction”, Ed. R.Axtman. Sage publications, 2003, p.127.

³ Valts Kalniņš „Valstiskā godaprāta sistēmas novērtējums”, Biedrība „Sabiedrība par atklātību – Delna”, 2011., 33.lpp. [<http://delna.lv/darbibas-jomas/politikas-uzraudziba/latvijas-valstiska-godaprata-sistemas-novertejums/>]

⁴ Valts Kalniņš „Valstiskā godaprāta sistēmas novērtējums”, Biedrība „Sabiedrība par atklātību – Delna”, 2011., 34.lpp. [<http://delna.lv/darbibas-jomas/politikas-uzraudziba/latvijas-valstiska-godaprata-sistemas-novertejums/>]

atzīta institucionālā spēja un autonomija⁵. Augstāko vērtējumu šajā pētījumā saņēma Vācijas parlaments ar 0.84 punktiem.

Deputātu viedoklis intervijās

Uz politiskās analīzes, atbalsta trūkumu intervijās ir norādījuši arī 11.Saeimas deputāti atzīstot, ka tāda praktiski neeksistē. Deputāti norāda, ka komisiju konsultanti, arī frakciju konsultanti drīzāk ir darbinieki, kas nodrošina komisijas vai frakcijas darbu administratīvi, taču tas nav resurss, ko izmantot pētnieciskajam atbalstam. Skatot jautājumus Saeimā, deputāti vairāk uzticas saviem kolēģiem, frakcijas biedriem, kas kādā no jomām vairāk iedziļinājušies. Deputāti norāda, ka konsultantu kompetencei būtu jābūt lielākai, lai varētu nodrošināt ekspertīzi dažādos jautājumos. Deputāti augsti vērtē Saeimas Juridiskā biroja darbu un intervijās norāda, ka līdzīgā veidā Saeimai būtu jānodrošina arī politikas analīzes atbalsts⁶.

Šobrīd deputātam pieejamais atbalsts ir deputāta palīgs, frakcijas konsultanti un komisijas konsultanti. Atbalstu likumdošanas tehnikas jautājumos nodrošina Saeimas Juridiskais birojs.

Deputātu palīgs

Saeimas kārtības rullis nosaka, ka katram deputātam var būt ne vairāk kā divi palīgi, kas tiek atalgoti no valsts budžeta, bet divu deputāta palīgu atalgojuma summa nedrīkst pārsniegt summu, kas paredzēta viena palīga algošanai⁷. Deputāta palīgam noteiktā mēnešalga ir 538 LVL.

Saeimas kārtības rullis paredz deputātam tiesības palīgam paredzēto atalgojumu vai daļu no tā izlietot līgumdarbu samaksai⁸. Nav informācijas, vai Saeimas deputāti šādu iespēju izmanto. Pēc deputatiuzdelnas.lv aplēsēm, 11.Saeimā 15 deputāti ir piesaistījuši sev divus palīgus, pārējie pa vienam palīgam.

Saeimas kārtības rullī noteikti deputāta palīga uzdevumi un pienākumi⁹, proti, deputāta palīga uzdevums ir kārtot visus ar deputāta darbību saistītos organizatoriskos, tehniskos, konsultatīvos un citus jautājumus. Palīga pienākums ir sekmēt deputāta darbību Saeimā un tās komisijās; uzklaut vēlēšanu ierosinājumus un sūdzības, izskatīt iesniegumu un organizēt deputāta tikšanās ar vēlētajiem, kārtot ar deputāta darbību saistītos saimnieciskos un tehniskos jautājumus; kārtot deputāta lietvedību u.c.

Intervijās deputāti atzīst, ka palīgu veiktie pienākumi katrā gadījumā var būt atšķirīgi. Daži no deputātiem norāda, ka tas vairāk ir tehnisks atbalsts, citos gadījumos norāda uz plašākiem palīgam uzticētiem pienākumiem. „Man ir paveicies. Mans palīgs dara visu, gan mazos darbiņus, gan arī kaut ko izpēta. Taču, manuprāt, es esmu izņēmums”, intervijā atzīst deputāte¹⁰.

Problēmas:

- 1) Netiek veikta deputātu palīgu darba uzskaitē, lai varētu novērtēt, cik lielā mērā deputāta palīgi veic Saeimas kārtības rullī noteiktos uzdevumus un pienākumus. Kā liecina Deputatiuzdelnas.lv izpēte, vairākos gadījumos par palīgiem pilnā apjomā tiek algotas personas, kuras vienlaicīgi strādā arī citās darba vietās vai arī ārpus Rīgas, arī pašvaldību institūcijās. Arī viena no intervētajām deputātēm norāda, ka nezina, kā notiek deputātu palīgu darba uzskaitē.

⁵ The Handbook of National Legislatures: A Global Survey”, Ed.: M.S.Fish, M.Kroenig. Cambridge University Press, 2009. pp.388-392.

⁶ Intervijas ar 11.Saeimas deputātu 2012.gada 13.novembrī; Intervija ar 11.Saeimas deputāti 2012.gada 27.novembrī. Telefonintervija ar 11.Saeimas deputāti 2012.gada 3.decembrī.

⁷ Saeimas kārtības ruļļa 195.pants.

⁸ Saeimas kārtības ruļļa 199.pants: „Deputātam ir tiesības palīgam paredzēto atalgojumu vai daļu no tā izlietot līgumdarbu samaksai.”

⁹ Saeimas kārtības ruļļa 9.nodaļa.

¹⁰ Intervija ar 11.Saeimas deputāti 2012.gada 27.novembrī.

- 2) Deputātu palīgiem darba pienākumu veikšanai nav pietiekams materiāltehniskais nodrošinājums – darba vieta un darba dators. Vairāki deputāti norāda, ka palīgiem lietošanā nodevuši savu deputāta pienākumu veikšanai piešķirto datoru, lai palīgs var veikt savus pienākumus.
- 3) Jānorāda, ka salīdzinājumā ar iepriekšējiem Saeimas sasaukumiem, šajā Saeimā mazinājusies prakse palīga amatos algot ģimenes locekļus, piesaistot tos frakcijas kolēģiem¹¹, taču tā nav pilnībā izskausta.

Frakciju konsultanti

Atkarībā no deputātu skaita frakcijā, frakcijas darbības atbalstam tiek apmaksāti konsultanti un tehniskais sekretārs. Frakcijas vecākā konsultanta mēnešalga ir robežās no 778 – 1157 LVL, bet konsultantu atalgojums ir 630 – 825 LVL. Tehniskā sekretāra atalgojums: 374 – 467 LVL¹².

Deputatiuzdelnas.lv 2012.gada aprīlī, pēc frakciju konsultantu amatu aprakstu analīzes, intervijām ar vairāku frakciju konsultantiem secināja, ka frakcijas konsultantu galvenie pienākumi ir frakcijas darba administratīvais atbalsts, viņi salīdzinoši reti darbojas kā padomdevēji. Tikai atsevišķos gadījumos frakcijas konsultanti (kuriem ir juridiskā izglītība) veic arī kāda jautājuma padziļinātu izpēti frakcijas deputātu vajadzībām.¹³ Lai arī konsultanti ir atalgoti uz pilnas slodzes darbu, daži no frakciju konsultantiem šos pienākumus veic, apvienojot ar darbu ārpus Saeimas.

Frakciju konsultantu intervijās uzskaitītie pienākumi: reģionālo vizīšu organizēšana, tikšanos ar vēlētajiem organizēšana, atbilžu sagatavošana uz frakcijā saņemtajām vēstulēm, frakcijas darba nodrošināšana, automašīnu organizēšana, deputātu kворuma kontrole sēdēs. Viena intervētā deputāte atzīst, ka arī frakciju konsultantu analītiskais atbalsts, ja tāds tiek sniegts, tad ir ļoti vispārīgs, to nevarētu uzskatīt par ekspertīzi kādā jautājumā.

Problēmas:

- 1) Frakciju darbinieku atbalsts ir vairāk tehnisks un administratīvs, nenodrošina analītisko atbalstu;
- 2) Nav saprotams vai un kā tiek veikta frakcijas konsultantu darba uzskaitē. Kā liecina Deputatiuzdelnas.lv izpēte, vairākos gadījumos par frakciju konsultantiem ir algotas personas, kuras vienlaicīgi strādā arī citās darba vietās.

Komisiju konsultanti

Saeimas komisiju darba nodrošināšanai darbojas vecākais konsultants, konsultanti un tehniskais sekretārs. Lielāks konsultantu skaits ir tā dēvētajām likumdošanas komisijām. Visvairāk konsultantu ir divām Saeimas likumdošanas komisijām - Juridiskajai komisijai un Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijai - 7 konsultanti. Pēc Deputatiuzdelnas.lv aprēķiniem, šīs komisijas ir arī aktīvākās likumprojektu iesniedzējas: Juridiskā komisija 11.Saeimas pirmajā gadā ir iesniegusi 22 likumprojektus, Tautsaimniecības komisija 12 likumprojektus¹⁴.

Galvenās problēmas, kas saistītas ar komisiju konsultantu darbu, kas izriet no intervijām ar pašiem komisiju konsultantiem, kā arī Saeimas deputātiem un dokumentu analīzes, ir šādas:

- 1) Konsultantu darbs ir vairāk tehniskais atbalsts, tikai retos gadījumos konsultanti nodrošina analītisko atbalstu komisijas deputātiem par komisijā skatāmiem jautājumiem. Lielākoties konsultantu darbs saistīts ar administratīvu komisijas darba nodrošināšanu - dokumentu kopēšana, sēžu organizēšana,

---

¹¹ Deputāta A.Brigmaņa (ZZS) sieva Elita Brigmane ir palīdzē ZZZS frakcijas deputātam J.Vucānam.

¹² Saeimas mājas lapā publicētais Saeimas darbinieku atalgojums: <http://www.saeima.lv/lv/saeimas-struktura/statistika-1/darbinieku-atalgojums>

¹³ Līga Stafecka, Laura Zaharova „Kas ir Saeimas frakciju konsultanti”, Deputatiuzdelnas.lv, 2012.gada 7.maijs. [<http://www.deputatiuzdelnas.lv/aktualitates/kas-ir-saeimas-frakciju-konsultanti.html>]

¹⁴ Iesniegtie likumprojekti – gada kopsavilkums: <http://www.deputatiuzdelnas.lv/aktualitates/iesniegtie-likumprojekti-gada-kopsavilkums.html>

dalībnieku uzaicināšana, sēžu protokolēšana, iesniegto priekšlikumu iekļaušana likumprojekta grozījumu tabulā utml. Konsultanti intervijās norāda, ka konsultēšana vairāk izpaužas kā juridiski tehniskais atbalsts – piemēram, uzraugot vai komisijā skatāmais likumprojektā, ko paralēli skata arī kāda cita komisija, atbalstītie grozījumi nenonāk savstarpējā pretrunā. Tika minēta arī konsultēšana par sēdes darba kārtībām, aicināmām personām. Vienā gadījumā konsultants minēja, ka, lai arī reti, bet ir veicis arī dažu jautājumu izpēti.¹⁵ Konsultanti atzīst, ka galvenokārt sadarbojas ar komisijas priekšsēdētāju, nevis visiem komisijas deputātiem. To, ka tas ir vairāk tehniskais atbalsts, intervijās atzīst arī deputāti. Viena no intervētajām deputātēm atzina, ka komisiju konsultantiem nav pietiekama kompetence, lai sniegtu analītisko atbalstu¹⁶.

Tikai atsevišķos gadījumos vecākie konsultanti nodrošina plašāku pētniecisku atbalstu. Piemēram, intervijā viena no Saeimas komisiju priekšsēdētājām uzsvēra, ka vecākajam konsultantam ir konkurētspējīgs atalgojums, kas ir atbilstošs eksperta piesaistīšanai, nevis tikai administratīvu funkciju veikšanai. Deputāte norādīja, ka vecāko konsultanti jau vairākkārt ir lūgusi sagatavot dažādus saturiskus pārskatus par komisijā izskatāmiem jautājumiem, ar kuriem konsultante vēlāk iepazīstina arī pārējos komisijas locekļus.

Konsultantu skaits ne vienmēr atbilst komisijas darba apjomam. Kopumā Saeimas komisijām ir piesaistīts ievērojams skaits konsultantu – aptuveni 51 konsultanti, neskaitot komisijās apmaksātos tehniskos sekretārus. Konsultantu skaits komisijās un noslodze ir ļoti atšķirīga. Vienīgi tā dēvētajām likumdošanas komisijām konsultantu skaits ir lielāks, kā pārējām. Tomēr konsultantu skaits veidojies drīzāk vēsturiski, nevis saistīti ar aktuālajām vajadzībām. Šis ir viens no piemēriem, kas norāda uz nepieciešamību veikt funkciju auditu, lai izvērtētu cilvēkresursu noslodzi, kā arī atalgojuma atbilstību pienākumiem.

Saeimas komisiju, frakciju konsultantu atalgojums un divu komisiju noslodzes salīdzinājums pievienots pielikumā.

- 2) Komisiju konsultantu pieņemšanai darbā nav noteikta obligāta prasība rīkot atklātu konkursu. 11.Saeimas laikā divās komisijās ir mainīts komisijas konsultantu sastāvs. Publisko izdevumu un revīzijas komisijas priekšsēdētāja atklāja¹⁷, ka bijis visai sarežģīti panākt Saeimas kancelejas atbalstu amata apraksta grozījumu veikšanai un atklāta konkursa sludināšanai¹⁸. Uz līdzīgu problēmu norādīja arī otras komisijas – Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas vadītāja. Viņa atbalsta prasību par atklātu konkursa piemērošanu konsultantu piesaistē, taču, pieņemot darbā vecāko konsultanti savā komisijā, konkursu nerīkoja, kā galveno argumentu minot, ka vecākā konsultante bija arī kandidāte uz Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes locekles amatu un viņas kompetenci novērtēja jau šajā atlases procesā. Kad komisijai radās nepieciešamība pēc jauna vecākā konsultanta – komisijas priekšsēdētāja uzrunāja konkrēto kandidāti¹⁹.
- 3) Abu komisiju priekšsēdētājas, kuras 11.Saeimā ir pieredzējušas vecākā konsultanta amata pretendentu rekrutēšanu, atzīst, ka Saeimas kancelejas izstrādātie amata apraksti neatbilst mūsdienu prasībām un komisijas vajadzībām, tie ierobežo piesaistīt darbam komisijā ekspertus ārpus Saeimas darbinieku loka²⁰.

¹⁵ Intervija ar Saeimas komisijas vecāko konsultanti 2012.gada 26.novembrī un Intervija ar Saeimas komisijas vecāko konsultantu 2012.gada 27.novembrī.

¹⁶ Intervija ar 11.Saeimas deputāti 2012.gada 27.novembrī.

¹⁷ Intervija ar 11.Saeimas deputāti 2012.gada 11.oktobrī.

¹⁸ Publisko izdevumu un revīzijas komisijas sludinājums, tai skaitā, amata apraksts vakantajai vecākā konsultanta pozīcijai: <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/darba-sludinajums>

¹⁹ Telefonintervija ar 11.Saeimas deputāti 2012.gada 3.decembrī.

²⁰ Saeimas Publisko izdevumu un revīzijas komisijas izsludinātais atklātais konkurss, kur šāda prasība bija iekļauta, beidzās bez rezultāta. Tādēļ tika sludināts atkārtots konkurss, bez šīs prasības. Tajā pieteikušies ap 58 pretendentiem. Avots: „Saeimas Publisko izdevumu komisijas vecākā konsultanta amatam ir 58 pretendenti”, Diena.lv, 01.12.2012.

Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas vecākā konsultanta pretendents Saeimas kancelejas apstiprinātajā amata aprakstā tiek izvirzītas sekojošas prasības: 1) augstākā izglītība, 2) nepieciešama darba pieredze valsts iestādē – 5 gadi, tai skaitā Saeimas komisijā ne mazāk kā 1 gadu; 3) vēlams prast vienu no ES institūciju oficiālajām darba valodām sarunvalodas līmeni; 4) darba pieredze dokumentu sagatavošanā un izstrādāšanā; 5) prasme strādāt ar datoru (MS Office, e-pasts), 6) komunikācijas un sadarbības prasme²¹.

Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas priekšsēdētāja intervijā norāda, ka pirms vecākā konsultanta pieņemšanas darbā, ilgās pārrunās ar Saeimas kanceleju panākusi amata apraksta pārskatīšanu, iekļaujot tajā prasību pēc augstākā līmeņa valsts valodas prasmes un vēl vismaz vienas no ES darba valodām prasmes, tāpat iekļāvuši ar komisijas darbību saistītās prasības – izpratni par cilvēktiesībām, sabiedrības integrācijas, pretdiskriminācijas, mediju vides likumdošanas un citiem komisijas darbības pamatjautājumiem. Tāpat no amata apraksta tika izņemta prasība par obligātu pieredzi darbā Saeimas komisijā – nosakot, ka pretendents ir jābūt pieredzei valsts pārvaldē, starptautiskās institūcijās vai ar komisijas pamatdarbības jautājumiem saistītās jomās²².

Saeimas Juridiskais birojs

Kā to nosaka biroja nolikums, Juridiskā biroja galvenais uzdevums ir sniegt atzinumus (priekšlikumus) Saeimas Prezidijam un Saeimas komisijām par Saeimai iesniegto likumprojektu un citu aktu projektu atbilstību likumdošanas tehnikas un kodifikācijas prasībām. Juridiskais birojs savas kompetences ietvaros sniedz atbalstu arī deputātiem, piemēram, pēc Saeimas deputātu pieprasījuma no Juridiskā biroja rīcībā esošo aktu un juridiskās literatūras kopuma atlasa, sagatavo un izsniedz aktu tekstus vai citus materiālus, Saeimas amatpersonas, tai skaitā deputātus un komisiju priekšsēdētājus konsultē likumdošanas tehnikas un kodifikācijas jautājumos.

Nolikumā uzskaitīts plašs Juridiskā biroja funkciju loks²³. Birojs izskata likumdošanas iniciatīvās kārtībā Saeimai iesniegtos likumprojektus un citu aktu projektus, izvērtējot to atbilstību Latvijas Republikas Satversmei, Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem, likumiem un Latvijas tiesību sistēmai. Ja nepieciešams, Saeimas kārtības ruļļa noteiktajā kārtībā Birojs iesniedz attiecīgajai Saeimas institūcijai rakstveida atzinumus (priekšlikumus) par Saeimai iesniegto likumprojektu un citu aktu projektu atbilstību likumdošanas tehnikas un kodifikācijas prasībām. Birojs pēc savas vai komisiju vadītāju iniciatīvas piedalās komisiju sēdēs, pamato Juridiskā biroja priekšlikumus, sniedz mutiskus atzinumus, nodrošina operatīvu palīdzību Saeimas sēdes laikā sēdes vadītājam, deputātiem par Saeimas kārtības ruļļa un citu parlamentāro procedūru jautājumos. Jānorāda, ka Birojs Saeimas Prezidija noteiktajā kārtībā sadarbojas ar Saeimas Kanceleju saimniecisko līgumu slēgšanā.

Juridiskajā birojā, saskaņā ar Saeimas mājas lapā publicēto informāciju, strādā 15 darbinieki: Biroja vadītājs (mēnešalga: 1405-1653 LVL), vadītāja vietnieks (1159-1591 LVL), pieci vecākie juridiskie padomnieki (1159-1591 LVL), septiņi juridiskie padomnieki (mēnešalgas līmenis atšķirīgs – pieciem no padomniekiem tas ir 1159-1591 LVL, abiem pārējiem zemāks – no 672-1157 LVL), tehniskais sekretārs (374-467 LVL)²⁴.

Deputāti intervijās Juridiskā biroja sniegto atbalstu novērtē ļoti atzīstami, sakot, ka tas ir būtisks atbalsts likumdošanas darbā.

[<http://www.diena.lv/latvija/politika/saeimas-publiksko-izdevumu-komisijas-vecaka-konsultanta-amatam-ir-58-pretendenti-13981164>]

²¹ Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas vecākā konsultanta amata apraksts, kāds apstiprināts 2006.gada 15.jūnijā.

²² Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas vecākā konsultanta amata apraksts, kāds tika apstiprināts 2012.gada 17.februārī.

²³ Saeimas Juridiskā biroja nolikums (spēkā no 2000.gada 1.decembra).

²⁴ Saeimas mājas lapā publicētais Saeimas darbinieku atalgojums: <http://www.saeima.lv/lv/saeimas-struktura/statistika-1/darbinieku-atalgojums>

Cita veida atbalsts

Deputātiem ir iespēja vērsties arī Saeimas bibliotēkā, lūdzot sagatavot kāda jautājuma izpēti. Intervijā viena no deputātēm norāda, ka šo iespēju ir izmantojusi, taču atzina, ka tā ir diezgan vispārīga, nevis no analītiskā viedokļa sagatavota informācija²⁵. Intervētā deputāte norāda uz citu iespēju, ko izmanto savā darbā. Eiropas parlamentu bibliotēkas ir saistītas vienotā tīklā un caur šo tīklu ir iespēja noskaidrot kādas citas valsts pieredzi konkrētā jautājumā. „Jautājumam jābūt ļoti konkrētam”²⁶. Attiecīgās valsts parlamenta analītiskā nodaļa šādu pārskatu sagatavo, to deputāte atzina par ļoti nozīmīgu informāciju.

Cits veids, kā deputāti gan gūs plašāku ieskatu kādā problēmjautājumā, gan veicina dialogu ar ekspertiem un sabiedriskajām organizācijām, ir rīkotās tematiskās konferences. Piemēram, lai vairāk iedziļinātos jautājumā par ilgajiem tiesu izskatīšanas termiņiem, tika rīkota konference „Taisnīga tiesa ir savlaicīga tiesa: kā novērst tiesu sēžu atlikšanu” (2012.gada 25.maijs). 11.Saeimas pirmajā darbības gadā vēl bijušas konferences, kas veltītas sabiedrības veselībai, Latvijas pilsonības jautājumiem, demogrāfijai un reprodūktīvajai veselībai, godīgai uzņēmējdarbībai. Lai arī šis ir atzinīgi vērtējams solis, vienlaikus, tas nevar aizstāt trūkstozo regulāru pētniecisko atbalstu kvalitatīvākam Saeimas deputāta darbam.

Jānorāda, ka abu pārējo Baltijas valstu parlamentos darbojas šādi pētnieciskie departamenti, ar specializēšanos dažādos jautājumos.

Lietuvas Seimā darbojas Politikas pētniecības departaments, ko veido vairākas nodaļas: Vispārējās informācijas nodaļa, Bibliogrāfijas nodaļa, Ekonomikas un sociālo jautājumu nodaļa, Tiesību un politikas nodaļa. Papildus tai darbojas arī Juridiskais departaments ar specializētām nodaļām – Krimināltiesību un Administratīvo tiesību nodaļa, Civiltiesību nodaļa, Darba un sociālo tiesību nodaļa, Eiropas Savienības un starptautisko līgumu nodaļa, Publisko tiesību nodaļa²⁷.

Igaunijas Riigikogu nav tik plaša struktūra pētnieciskajam atbalstam, taču arī Igaunijas parlamentā darbojas pētniecības departaments, kura galvenā funkcija ir dot padomus un nodrošināt eksperta padomu parlamenta locekļiem, komisijām, frakcijām un Riigikogu kancelejai konstitucionālo pienākumu pildīšanā, atbalstot un uzturot uz zināšanām balstītas parlamentārās debātes²⁸. Departaments sagatavo rakstiskus darbus un atbildes uz informācijas pieprasījumiem saistībā ar likumdošanas, ekonomiskiem, sociāliem vai valsts pārvaldes jautājumiem. Departaments arī nodrošina Riigikogu ar informāciju un eksperta viedokli par likumprojektiem, kā arī pasūta nepieciešamo izpēti un ekspertu atzinumus Riigikogu vajadzībām.

Saeimai, veicot visus nepieciešamos priekšdarbus, piemēram, funkciju auditu, kā arī ņemot vērā deputātu vajadzības un starptautisko pieredzi, būtu jāizvērtē iespējas stiprināt deputātu darba profesionālo kapacitāti un resursus, lai celtu likumdevēja darba kvalitāti, zināšanās balstītas debātes.

Galvenie ieguvumi:

- Stiprināta likumdevēja spēja nodrošināt pietiekamu neatkarību un kompetenci, lai spētu izvērtēt ne vien dažādu interešu pārstāvju priekšlikumus, bet arī Ministru kabineta iesniegtos likumprojektus un to satura kvalitāti;
- Nodrošināts atbalsts labāku risinājumu, arī starptautiskas pieredzes apzināšanā likumdošanas darbā;
- Lielāka deputātu neatkarība lēmumu pieņemšanā, spējot kvalitatīvi izvērtēt, tai skaitā, lobētāju priekšlikumus un padomus;
- Stiprināta spēja modelēt lēmumu sekas, izvērtēt dažādus rīcībpolitikas priekšlikumus, veicinātas uz zināšanām balstītas debātes.

²⁵ Intervija ar 11.Saeimas deputāti 2012.gada 27.novembrī.

²⁶ Turpat.

²⁷ Lietuvas parlamenta – Seima kancelejas struktūra: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=3997&p_k=2

²⁸ Igaunijas parlamenta - Riigikogu mājas lapa: <http://www.riigikogu.ee/index.php?id=34674>

II SAEIMAS BUDŽETA ATKLĀTĪBA UN IZDEVUMU LIETDERĪBAS UZRAUDZĪBA

IETEIKUMI:

- 1) Ieviest lielāku Saeimas budžeta atklātību, Saeimas mājas lapā lietotājam draudzīgā veidā publicējot detalizētu Saeimas katra gada budžetu.
- 2) Ieviest regulārus lietderības auditus Saeimā, izvērtējot Saeimas izmaksu lietderību, resursu pietiekamību, kā arī funkciju auditus (pēc nepieciešamības), audita rezultātus publicējot Saeimas mājas lapā

Viens no parlamentu atklātības un arī darba rādītājiem ir tas – cik atklāts un caurskatāms ir parlamenta budžets un darbības pārskats. Šie dokumenti ilustrē, cik veiksmīgi parlaments strādā, vai parlaments spēj atskaitīties sabiedrībai par saviem izdevumiem un vai ar savu darbību sasniedz stratēģiskos mērķus. Šādai informācijai no sabiedrības uzraudzības viedokļa nozīme ir vien tad, ja tā ir publiski pieejama.

Abi jautājumi – par to cik atklāts ir parlamenta budžets un vai parlaments var atskaitīties par saviem tēriņiem un to lietderību ir aktuāli arī Latvijas Republikas Saeimā. Šajā jomā ir nepieciešami būtiski uzlabojumi.

Sabiedrībai šobrīd nav iespēju pārliecināties par to, ka Saeimas nedaudz vairāk kā 13 milj. LVL (2012.gads) lielais budžets, tiek tērēts pietiekami lietderīgi. Tāpat sabiedrībai nav iespējas pārliecināties, ka Saeimas darbinieku skaits - aptuveni 450 darbinieki (4,5 darbinieki uz vienu Saeimas deputātu) ir atbilstošs Saeimas darba nodrošināšanai, ka tas ir efektīvi plānots, izvērtējot aktuālās vajadzības.

Sabiedrībai un medijiem šobrīd nav iespējas iepazīties ar tik pat detalizētu informāciju par Saeimas izdevumiem, proti, tā netiek publicēta detalizētā veidā Saeimas mājas lapā. Taču sabiedrībai, līdzīgi kā Saeimas deputātiem, būtu jābūt iespējai pārliecināties, ka Saeimas izdevumi ir lietderīgi. Diemžēl, daudzkārt izskanējušie gadījumi medijos, kā arī intervijas ar deputātiem šī ziņojuma izstrādes laikā liecina, ka šādas pārliecības nav. Plašākā kontekstā - ņemot vērā sabiedrības zemo uzticēšanās līmeni Saeimai, būtu īpaši svarīgi palielināt Saeimas budžeta un izdevumu atklātību.

Saeimas budžeta atklātība

Ar iepriekšējo gadu Saeimas budžetu detalizētāk var iepazīties **Saeimas darbības pārskatos**, kas tiek publicēti Saeimas mājas lapā, ja lietotājs, kurš meklē Saeimas budžetu, iedomājas, ka tas varētu būt mājas lapas sadaļas „Par Saeimu” apakšsadaļā „Publikācijas” pieejamajos Saeimas publiskajos pārskatos. Tajos var iepazīties ar informāciju par Saeimas likumdošanas darbu iepriekšējā gadā, parlamentāro uzraudzību, ārpolitisko darbību, nozīmīgākajiem pasākumiem, dialogu ar sabiedrību, kā arī informāciju par Saeimas darba nodrošinājumu un Saeimas finansējumu un tā izlietojumu. Šī ir vienīgā iespēja kaut cik detalizētāk iepazīties ar Saeimas budžetu, pie tam ar zināmu nobīdi laikā, proti, *post factum* par iepriekšējo gadu – jo gada pārskata sagatavošanai un publicēšanai ir nepieciešams laiks.

Ar esošā **gada budžetu** nesen rasta iespēja iepazīties Saeimas mājas lapā, ja vien lietotājam to izdodas atrast. Piemēram, lai atrastu šī – 2012.gada Saeimas budžetu, tas ir ievietots vismaz trīs pakāpju dziļumā Saeimas

mājas lapā: „Saeimas struktūra” → „Statistika” → „Saeimas budžets”. Tur atrodams skenēts dokuments – ļoti vispārīga informācija par Saeimas budžetu 2012.gadam, nenorādot detalizētākas izdevumu pozīcijas, tādēļ tā nesniedz pietiekamu informāciju, lai sabiedrība spētu novērtēt Saeimas darbu un tēriņus. Tam var būt dažādi iemesli, uz vienu no tiem norādīts „Latvijas Valstiskā godaprāta sistēmas novērtējumā” par Saeimu: „Valsts budžeta likums paredz ļoti vispārēju Saeimas budžeta sadalījuma atspoguļojumu, kas ir būtisks trūkums pilnīgai Saeimas atklātības nodrošināšanai, jo informācija par budžetu netiek publicēta.”²⁹

Jānorāda, ka Saeima regulāri publicē informāciju par Saeimas darbinieku atalgojumu (norādot mēnešalgas diapazonu), kā arī Saeimas deputātu saņemtajām kompensācijām (dzīvojamo telpu īres, transporta izdevumu) un atalgojumu – norādot detalizēti saņemtās piemaksas un mēneša atalgojumu. Vienlaikus, publiski pieejamajā informācijā par darbinieku atalgojumu, netiek publicēti dati par tādām darbinieku grupām kā Saeimas autobāzes darbinieki, šoferi (un viņu skaits) vai Saeimas Jūrmalas rezidences darbiniekiem – viņu skaitu un atalgojumu.

Likumības un lietderības izvērtējums

Saeimas grāmatvedību, izdevumu lietderību, likumību un gada pārskatus pārbauda Saeimas Publisko izdevumu un revīzijas komisija, ko veido Saeimas deputāti³⁰. Katra pārskata gada beigās tiek veikta Saeimas finanšu pārskata revīzija, ko veic neatkarīgs, Saeimas revīzijas komisijas izraudzīts revidents. Revidenta atzinums par finanšu pārskatu tiek pievienots Saeimas darbības pārskatam par attiecīgo gadu. Valsts kontroles likums nosaka, ka Valsts kontrole neveic revīziju Saeimā³¹.

Saeima ir finansiāli patstāvīga³², proti, Saeima pati nosaka savu budžetu, kas bez grozījumiem tiek iekļauts valsts budžeta likuma projektā. Saeimas budžeta pieprasījums līdz valsts budžeta likuma projekta iesniegšanai Saeimā bez Prezidija piekrišanas nav grozāms.

Saeimas Kārtības rullis nosaka, ka par Saeimas saimniecību lemj Saeimas Prezidijs (to veido Saeimas deputāti)³³. 11.Saeimā prezidijā saimnieciskie jautājumi ir opozīcijā esošā deputāta Andreja Klementjeva (SC) pārraudzībā. Prezidijs vai tā iecelta Saeimas amatpersona ir finanšu rīkotājs.

Pārskata gada laikā Publisko izdevumu un revīzijas komisijai ir tiesības iepļānot kādu Saeimas saimniecības finanšu posteņu revīziju izlases kārtībā, ko izvērtē vai nu paši deputāti vai arī, paplašinot neatkarīga revidenta uzdevumus, lūdz tos veikt finanšu pārskata revidentam. Jānorāda, ka gan komisijas vadītāja³⁴, gan vēl divi citi intervētie 11.Saeimas deputāti³⁵ neuzskata pašreizējo sistēmu par pietiekami efektīvu, lai gūtu pārlicību par Saeimas izdevumu lietderību. Šādas pārlicības deputātiem nav³⁶.

Kā jau minēts, pašlaik vienīgā institūcija, kas nodrošina Saeimas izdevumu lietderības uzraudzību ir Saeimas Publisko izdevumu un revīzijas komisija, proti, paši deputāti. Arī mediji mēdz pievērst uzmanību Saeimas resursu tēriņiem, izsakot aizdomas par to lietderību. Jānorāda gan, ka mediju uzmanība parasti ir vairāk vērsta tieši uz deputātu tēriņiem, jo informācija par tiem ir publiski pieejama. Piemēram 2012.gada septembrī laikraksta „Diena” žurnāliste I.Egle rakstā „Saeimas deputātu braucienu lietderību izvērtēt nav iespējams” pievērsa uzmanību, ka šī gada augustā deputāti turpina saņemt kompensācijas, kādas tās ir aktīvajā Saeimas

²⁹ Valts Kalniņš „Valstiskā godaprāta sistēmas novērtējums”, Biedrība „Sabiedrība par atklātību – Delna”, 2011., 38.lpp. [<http://delna.lv/darbības-jomas/politikas-uzraudzība/latvijas-valstiska-godaprata-sistemās-novertejums/>]

³⁰ Saeimas kārtības ruļļa 185.pants.

³¹ Valsts kontroles likuma 46.panta otrā daļa.

³² Saeimas Kārtības ruļļa 183.¹ panta pirmā daļa.

³³ 11.Saeimas prezidijā (uz 2012.gada 1.septembrī) darbojas: A.Klementjevs (SC), J.Vučāns (ZZS), Dz.Rasnačs (VL-TB/LNNK) un I.Lībiņa-Egnere (RP). Prezidiju vada Solvita Āboltiņa (V).

³⁴ Intervija ar Saeimas Revīzijas un publisko izdevumu komisijas priekšsēdētāju E.Siliņu 2012.gada 11.oktobrī.

³⁵ Intervija ar 11.Saeimas deputāti, 2012.gada 27.novembrī. Intervija ar 11.Saeimas deputātu 13.novembrī.

³⁶ Intervija ar 11.Saeimas deputātu, 2012.gada 13.novembrī.

sesiju periodā³⁷. Ir izskanējusi virkne citu gadījumu, kad mediji norāda uz Saeimas autotransporta izmantošanu deputātu privātām vajadzībām u.tml. Šādi gadījumi kopumā ir samazinājušies, pateicoties tiem pievērstajai lielajai sabiedrības uzmanībai. Atklātībai šajā jomā ir bijusi pozitīva un disciplinējoša ietekme.

Arī intervētie Saeimas deputāti norāda, ka kopumā viņiem nav pārliecības par to, ka Saeimas resursi tiek plānoti un tērēti maksimāli lietderīgi. Deputāti norāda uz nepieciešamību pēc plašāka funkciju audita, lai izvērtētu ievērojamo darbinieku skaitu dažādās Saeimas struktūrvienībās. Tāpat deputāti intervijās norāda uz nepieciešamību pēc padziļinātāka izvērtējuma dažādām citām izdevumu pozīcijām – autobāzes darbības efektivitātei, Saeimas Jūrmalas rezidenču uzturēšanai. Vienlaikus, tiek minēts, ka nepieciešams lielāks atbalsts deputātu analītiskā darba atbalstam, materiāltehniskajam nodrošinājumam – datoram, darba telpām, informācijas tehnoloģijām.

Jānorāda, ka arī par Saeimas izdevumu lietderības uzraudzību atbildīgās Revīzijas komisijas vadītāja E.Siliņa medijos vairākkārt ir norādījusi uz virkni Saeimas izdevumu pozīcijām, kurās būtu iespējams resursus ietaupīt³⁸. Deputātes iesniegtie priekšlikumi par Saeimas budžeta izdevumu ietaupījumu Saeimā netika atbalstīti. Izveidojusies savdabīga situācija, ka Saeimas izdevumu lietderību un likumību uzraugošās komisijas priekšsēdētāja norāda uz iespēju ietaupīt dažās Saeimas budžeta izdevumu pozīcijās, vienlaikus, Saeimas vairākums šos priekšlikumus neatbalsta. Tas rada virkni jautājumu par to, cik detalizēti deputāti ir iepazinušies ar Saeimas budžeta izdevumu pamatotību, cik lielā mērā paši deputāti uzticas Revīzijas komisijas darbam šajā jomā un komisijas priekšsēdētājam darbam, cik liela ir vēlme kritiski izvērtēt Saeimas budžeta pozīcijas un to pamatotību.

Intervētie Saeimas deputāti piekrit priekšlikumam, ka Saeimas izdevumi tiktu pakļauti regulāram Valsts kontroles lietderības un likumības auditam. Deputāti intervijās min gadījumus, kur būtu nepieciešams veikt gan funkciju, gan lietderības revīzijas. Uz jautājumu, kādēļ deputāti paši maz iesaistās Saeimas izdevumu pārskatīšanai, intervētais deputāts atzīst, ka „tas noēdīs visu darba laiku, lai šajos jautājumos patiešām iedziļinātos”³⁹. Cita deputāte atzīst, ka to ir grūti izdarīt, jo arī Saeimas deputātiem dažkārt ir ļoti grūti saņemt no Saeimas kancelejas prasīto informāciju⁴⁰.

Vienlaikus jānorāda, ka Valsts kontroliere, šī ziņojuma ietvaros lūgta komentēt iespēju, ka Saeimas likumības un lietderības revīzijas tiktu uzticētas Valsts kontrolei – izteicās noraidoši, norādot: „Saeima ieceļ amatā valsts kontrolieri, apstiprina amatos Valsts kontroles padomes locekļus, kā arī lemj par Valsts kontroles budžeta apstiprināšanu, uzdodot Valsts kontrolei pienākumu veikt revīziju Saeimā, netiktu nodrošināta revīzijas veikšanas procesa neatkarība, tādēļ tai nav piešķiramas tiesības veikt revīziju Saeimā”⁴¹.

Viena no intervētajām deputātēm norāda, ka šajā gadījumā Valsts kontroles uzdevums būtu izvērtēt Saeimas kancelejas saimniecisko darbību atbilstoši normatīvajiem aktiem, tas nevarētu radīt kaut kādu interešu konfliktu⁴².

³⁷ I.Egle „Saeimas deputātu braucienu lietderību izvērtēt nav iespējams”, laikraksts „Diena”, 21.09.2012.

<http://www.diena.lv/latvija/politika/saeimas-deputatu-braucienu-lietderibu-izvertet-nav-iespejams-13968977>

³⁸ Piemēram, E.Siliņa, paužot neapmierinātību par to, ka Saeima neatbalstīja viņas priekšlikumus Saeimas budžeta tēriņu samazināšanā, cita starpā, komentēja arī Saeimas Publisko iepirkumu nodaļu, kurā strādājot pieci darbinieki, bet mēnesī parlaments izsludinot vien divus iepirkumus: „Jautājumi ir pamatoti, jo grūti iedomāties, ka, piemēram, privātajā struktūrā, kas izsludinātu divus iepirkumus mēnesī, algotu piecus darbiniekus šo konkursu izsludināšanai un nodrošināšanai. Pie tam šīs nodaļas darbinieku kompetencē nav sagatavot specifiskus iepirkumus. Datortehnikas iepirkšanas un citos gadījumos tiek piesaistīti vēl speciālisti no citām nodaļām.” Avots: Apollo.lv: Siliņa sašutusi par Saeimas nevēlēšanos taupīt, 25.10.2012. [<http://www.apollo.lv/zinas/silina-sasutusi-par-saeimas-nevelesanos-taupit/537234>]

³⁹ Intervija ar 11.Saeimas deputātu 2012.gada 13.novembrī.

⁴⁰ Intervija ar 11.Saeimas deputāti 2012.gada 27.novembrī.

⁴¹ Valsts kontroles atbilde Delnai, 12.oktobris, 2012.gads.

⁴² Intervija ar 11.Saeimas deputāti 2012.gada 27.novembrī.

Uzskatām, ka būtu jāpārskata Valsts kontroles likuma 46.panta otro daļu, kas nosaka, ka Valsts kontrole neveic revīziju Saeimā. Būtu nepieciešama plašāka diskusija, cik mūsdienu demokrātiskas tradīcijām ir atbilstoša pašreizējā kārtība un kā mazināt iespējamās interešu sadursmes, ja Valsts kontrolei uztic veikt arī Saeimas kancelejas regulāru revidēšanu.

Jānorāda, ka abās pārējās Baltijas valstīs valsts galvenā kontroles institūcija šādu parlamentu saimnieciskās darbības revīziju nodrošina – auditējot parlamentu kancelejas.

Igaunijas Valsts kontrole katru gadu veic *Riigikogu kancelejas* likumības un lietderības revīziju⁴³. Revīzijas rezultāti tiek publicēti Igaunijas Valsts kontroles mājas lapā⁴⁴. Valsts kancelejas uzdevumu veikt ekonomisko uzraudzību, tai skaitā arī pār Igaunijas parlamenta kanceleju, nosaka Igaunijas Valsts kontroles likuma 7.panta pirmās daļas 1.punkts⁴⁵. Valsts kontrole katru gadu veic revīziju arī Valsts prezidenta kancelejā, tiesās, Igaunijas bankā, Valsts kancelejā un Tieslietu kanclera birojā.

Igaunijas Valsts kontroles vadītāju apstiprina parlaments, kandidātu apstiprināšanai izvirza Valsts prezidents.

Neskatoties uz to, ka Igaunijas Valsts kontrole revidē gan parlamenta saimniecību, gan Valsts prezidenta kanceleju, Igaunijas Valsts kontrole šo nesaredz kā savas neatkarības apdraudējumu. Tā norāda uz citu, arī Latvijai pazīstamu problēmu – Valsts kontroles budžeta apstiprināšanu. Igaunijas finanšu ministrija var noteikt Igaunijas Valsts kontroles budžeta ierobežojumus un iestādes gala budžetu, tādējādi ietekmējot finansējumu institūcijai, kura to auditē⁴⁶. Ar līdzību problēmu saskārās arī Latvijas Valsts kontrole, Satversmes tiesa 2010.gadā lēma, ka šāda prakse pārkāpj varas dališanas principu un pārkāpj Satversmē un likumos noteikto Valsts kontroles neatkarību⁴⁷.

Arī **Lietuvas** gadījumā Lietuvas Valsts kontrole veic Seima *kancelejas* un Seima Ombuda biroja finanšu auditu un par revīzijas rezultātiem ziņo Lietuvai parlamentam⁴⁸. Ziņojuma sagatavošanas laikā nebija iespēja noskaidrot detalizētāk veiktā audita apjomu, proti, vai tiek vērtēta arī izdevumu lietderība. Revīziju rezultāti tiek publicēti Kontroles mājas lapā. Lietuvas Valsts kontrole veic arī darbības auditu Saeimas pārraudzībā esošajās institūcijās, kas ir iesaistītas kultūras aktivitātēs. Jānorāda, ka Lietuvas parlamentā darbojas arī iekšējā audita nodaļa ar trīs darbiniekiem un ir pakļauta Lietuvai Seima sekretāram – Seima kancelejas vadītājam.

Daži ieguvumi no priekšlikumu ieviešanas:

- Būtiski palielināta Saeimas darba atklātība - kā uzticēšanās Saeimai priekšnoteikums.
- Tiks radīta iespēja sabiedrībai un Saeimas deputātiem uzraudzīt Saeimas izdevumu pamatotību.
- Tiks nodrošinātas plašākas iespējas budžeta analizēšanai – plašāks sistēmisks novērtējums.
- Deputāti tiks atslogoti no šādu revīziju veikšanas, vairāk laika veltot likumdošanas darbam, ņemot vērā lielo darba apjomu deputāta darbā.
- Regulāras revīzijas – viens no darba organizācijas efektivitātes paaugstināšanas veidiem.

---

⁴⁴ <http://www.riigikontroll.ee/tabid/206/Institution/4/language/en-US/Default.aspx>

⁴⁵ <http://www.riigikontroll.ee/Riigikontrollkuiasutus/%C3%95iguslikalus/Riigikontrolliseadus/tabid/139/language/en-US/Default.aspx>

⁴⁶ <http://www.riigikontroll.ee/Riigikontrollkuiasutus/Eelarve/tabid/142/language/en-US/Default.aspx>

⁴⁷Satversmes tiesas 2010.gada 25.novembra spriedums lietā Nr.2010-06-01 [http://www.satv.tiesas.gov.lv/upload/spriedums_2010-06-01.htm]

⁴⁸Republic of Lithuania, Law on National Audit Office: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=379793

III LOBĒŠANAS ATKLĀTĪBA SAEIMĀ

Lobēšana⁴⁹ Latvijā ir maz reglamentēta joma, tai ir izteikts neformāls raksturs un personīgās pazīšanās spēlē ļoti lielu lomu. Tieši likumdevējs ir tā institūcija, kur lobēšana parasti notiek visaktīvāk. Likumīga lobēšana ir nozīmīgs process likumdevēja darbā, jo ļauj apzināt dažādu interešu grupu viedokļus. Tas ir arī nozīmīgs instruments sabiedrībai – piekļūt likumdevējam un iepazīstināt ar savu viedokli, aizstāvēt savas intereses.

Vienlaikus liela daļa sabiedrības pret lobēšanu attiecas ar aizdomām. Šādas aizdomas stiprina arī medijos paustās aizdomas par kāda likuma grozījumu šauras grupas interesēs, grozījumu saistību ar deputāta ģimenes locekļu labklājību un tamlīdzīgi. Šādas aizdomas medijos, tāpat no Saeimas tribīnes paustas arī par 11.Saeimas atsevišķiem lēmumiem. Viens no tādiem – grozījumi Kooperatīvo sabiedrību likumā, kas paredzēja **nodokļu atvieglojumus mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvajām sabiedrībām, kur arī Saeimas deputāti debatēs izteica aizdomas par grozījumiem šauras grupas interesēs, savukārt mediji norādīja uz konkrētām deputāta interesēm**⁵⁰.

Lai šīs aizdomas novērstu, lobēšanā ir jāievēro vismaz trīs galvenie pamatprincipi⁵¹:

- 1) **Atklātība** - sabiedrībai ir jāzina par lobētāju centieniem ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesu, lai vēlētāji būtu informēti par to, cik sabalansēti likumdevējs, pieņemot lēmumu, ir ņēmis vērā dažādu grupu vai indivīdu intereses. Tādējādi vēlētāji var izvērtēt likumdevēja darbu un vērsties pret tiem politiskajiem spēkiem, kas pakļāvušies kādu šauru grupu interesēm, apdraudot sabiedrības kopējo labumu.
- 2) **Vienlīdzīga pieeja** – visām sabiedrība grupām būtu jābūt vienlīdzīgai piekļuvei lēmumu pieņemējiem, lai netiktu izkropļota interešu pārstāvniecība, piemēram, ka tiek uzklautas tikai tās interešu grupas, kuras politiskiem spēkiem ir labi pazīstamas, ar kurām ir ciešas korporatīvās saites, vai kurām ir pietiekami naudas, zināšanu un prasmju resursi.
- 3) **Ētiskums** – lobēšanas procesā abām pusēm ir jāievēro ētikas principi, skaidras uzvedības normas, piemēram, aizliegums maksāt amatpersonām vai sniegt nemateriālus labumus, pienākumu atklāt savu identitāti u.c. Tāpat no deputāta puses – ievērot atklātību lobēšanā, iespēju robežās pārliecināties par

---

⁴⁹ Lobēšana ir privātu personu mijiedarbība ar valsts vai pašvaldību institūcijām, lai panāktu kāda lēmuma (ne)pieņemšanu vai darbības (ne)veikšanu šo privāto personu vai trešo personu interesēs. Lobēšana neietver privātpersonu darbību administratīvā procesa vai tiesvedības procedūru ietvaros (piemēram, vēstuļu rakstīšana parlamenta locekļiem), kā arī darbību, kas notiek tikai vispārpieejamā publiskā telpā (piem. jebkura individuāla saruna ar deputātu/amatpersonu). (Valts Kalniņš, Parlamentārā lobēšana: starp pilsoņa tiesībām un korupciju, Rīga: Sabiedriskās politikas centrs Providus, 2005.gads, 16.lpp.)

⁵⁰ Debatējot par nodokļu atlaidēm Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas priekšsēdētājs V.Dombrovskis (RP) no Saeimas tribīnes izteica aizdomas: „Man rodas tomēr - vismaz šobrīd - iespaids, ka varbūt Zemkopības ministrijas patiesais mērķis ir tomēr tiešām dabūt nodokļu atvieglojumus kādam konkrētam personu lokam, nevis tiešām kaut ko veicināt.” (Saeimas 2012.gada 24.maija plenārsēdes stenogramma: [http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/1442AFD49D8A2917C2257A0E003C0A13?OpenDocument]) Tāpat, šiem grozījumiem uzmanību pievērta portāls Pietiek.com norādot, ka „ka veids, kādā *Vienotības* deputāts un Zemkopības ministrijas parlamentārais sekretārs Edvards Smiltēns parlamenta kuluāros, ministrijās un savā frakcijā lobēja jaunas normas iekļaušanu šajā likumā, paredzot nodokļu atvieglojumus mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvajām sabiedrībām, kā arī Smiltēna un viņa ģimenes biznesa ciešā saistība ar meža nozares naudu, liek uzdot jautājumus par interesēm, kas stāv aiz šiem likumgrozījumiem.” Pietiek.com, 20.06.2012.[http://pietiek.com/raksti/papildinats_-_saeima_pedeja_bridi_atmet_parstradanai_smiltena_lobetas_nodoklu_atlaides_mezsaimnieku_kooperativiem;_deputat_a_business_saistits_ar_mezinieku_naudu]

⁵¹ Valts Kalniņš, Parlamentārā lobēšana: starp pilsoņa tiesībām un korupciju, Rīga: Sabiedriskās politikas centrs Providus, 2005.gads, 63.-65.lpp.

lobētāja sniegtās informācijas patiesumu, izvairīties no šķietamiem interešu konfliktiem, atklāt – ja lemjamais jautājums ietekmē vai var ietekmēt paša deputāta, radnieka vai darījumu partnera intereses.

Dažādās valstīs ir ieviesti plašāki mehāniski lobēšanas procesa reglamentēšanai, tai skaitā arī lobētāju reģistrs. Lobētāju reģistra izveidi paredz arī izstrādes stadijā esošais Lobēšanas atklātības likumprojekts, ko izstrādā Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs un kas 2012.gada 14.jūnijā ir izsludināts Valsts sekretāru sanāksmē.

Diemžēl, līdz šim nav izdevies izveidot skaidru lobēšanas regulējumu. KNAB izstrādātajā Lobēšanas atklātības likumprojektā⁵², ir iekļautas vairākas atklātības prasības, vienlaikus jānorāda, ka darbu pie šī likumprojekta pieņemšanas bremzē ļoti daudzu institūciju iebildumi un atšķirīgais redzējums par lobēšanas atklātības reglamentēšanu.

Pastāv atšķirīgi viedokļi par to, cik Latvijas apstākļos un politiskajā kultūrā liela nozīme būtu šāda reģistra izveidei. Priekšā vēl plašas diskusijas, līdz likums tiks pieņemts. Līdz tam, Saeimā ir iespējams veikt virkni citu uzlabojumu, kas padarītu lobēšanas procesu daudz atklātāku un pakāpeniski iedibinātu citu politisko kultūru šajā jomā. Arī nesen veiktajā „Valstiskā godaprāta sistēmas novērtējums” tika rekomendēts, ka „Saeimai jāizstrādā regulējums deputātu kontaktiem ar lobētājiem, kas nodrošinās lielāku atklātību”⁵³.

IETEIKUMS :

- 1) Noteikt, ka deputāti, iesniedzot priekšlikumus likumprojektu grozījumiem, norāda, vai tos sagatavojot notikušas konsultācijas ar kādu interešu grupu vai personu, kā arī īsi pamato savus priekšlikumus.**

Pašlaik Saeimas kārtības ruļļa 85.panta piektā daļa nosaka, ka Valsts prezidentam, Saeimas komisijai vai nemazāk kā pieciem deputātiem, atbildīgajai komisijai, iesniedzot likumprojektu, ir jāaizpilda likumprojekta anotācija, kurā, cita starpā, ir jānorāda arī kādas konsultācijas ir notikušas, sagatavojot likumprojektu. Vienlaikus, nepastāv prasība deputātiem atklāt notikušas konsultācijas gadījumos, kad deputāts iesniedz priekšlikumus likumprojektos, kur deputāts tos var iesniegt arī viens pats.

Saeimai būtu jāizstrādā kārtība, kā deputāts, iesniedzot priekšlikumus, atklātu arī personas vai organizācijas, ar kurām, sagatavojot priekšlikumus, notikušas konsultācijas, kā arī pamatotu savu priekšlikumu. Piemēram, izveidojot priekšlikumu iesniegšanas veidlapu, kurā paredzētas sadaļas arī šāda veida informācijas norādīšanai.

Jānorāda, ka pastāv arī problēmas attiecībā uz Ministru kabineta (MK) iesniegtajiem likumprojektiem. Kā liecina prakse, likumprojektus proporcionāli daudz vairāk iesniedz tieši Ministru kabinets. Piemēram, Deputatiuzdelnas.lv aprēķini⁵⁴ par 11.Saeimas pirmo darbības gadu liecina, ka MK iesniedza 67% no likumprojektiem, kamēr deputāti 14 %, bet komisijas 18% likumprojektus. Lielākoties, MK iesniegtie priekšlikumi izskatīšanas procesā Saeimā piedzīvo lielākas vai mazākas izmaiņas. Saeimas komisijās, tos skatot, notiek arī konsultācijas ar dažādām interešu grupām, taču likumprojektu nododot balsošanai Saeimā, tā pavadošajā anotācijā informācija par notikušajām konsultācijām, kamēr likumprojekts skatīts Saeimā, lielākoties netiek papildināta.

Arī šo jomu būtu jāpadara atklātāku, Saeimai lemjot par vienkāršāk administrējamo šādas atklātības prasības ieviešanas veidu.

⁵² http://www.knab.gov.lv/uploads/ta_projekti/lobesanas_atklatabas_likumprojekts.pdf

⁵³ Valts Kalniņš „Valstiskā godaprāta sistēmas novērtējums”, Biedrība „Sabiedrība par atklātību – Delna”, 2011., 45.lpp. [<http://delna.lv/darbibas-jomas/politikas-uzraudziba/latvijas-valstiska-godaprata-sistemas-novertejums/>]

⁵⁴ Dati aprēķināti par periodu no 2011.gada 17.oktobra līdz 2012.gada 30.oktobrim.

2) Padarīt atklātu darba grupu darbību Saeimā, Saeimas mājas lapā norādot ne vien šādu darba grupu darbību, bet arī sastāvu.

Saeimas komisiju un apakškomisiju darbība tiek atspoguļota Saeimas mājas lapā, kalendārā norādot sēžu laiku, kā arī dienaskārtību, pieaicināto institūciju pārstāvjus. Dažas komisijas norāda arī pieaicināto personu vārdus. Tādējādi sabiedrība var sekot likumdevēja darbam. Turklāt komisiju sēdes parasti ir atklātas.

Vairākās Saeimas komisijās kāda likumprojekta izstrādei tiek veidotas speciālas darba grupas, kurām ir liela ietekme uz tālāko likumprojekta izstrādes procesu, likumprojekta redakciju. Darba grupās parasti piedalās daļa no attiecīgās komisijas locekļiem, kā arī pieaicināti dažādu jomu eksperti un organizācijas. Kā to atzīst arī komisiju konsultanti, parasti darba grupās notiek visplašākās, bieži vien visasākās diskusijas par likumprojektu. Diemžēl pašlaik darba grupu darbībā nav nodrošināta pietiekama atklātība. Pirmkārt, sabiedrībai ir visai ierobežotas iespējas uzzināt par šādu darba grupu darbību. Otrkārt, trūkst atklātības par to, kādā veidā tiek veidots darba grupas sastāvs – pieaicinātie eksperti, interešu grupu pārstāvji. Treškārt, sabiedrībai nav iespēju iepazīties ar darba grupā izskanējušajiem interešu grupu pārstāvju paustajiem viedokļiem, jo darba grupu sanāksmes netiek protokolētas.

Uzskatām, ka informācijai vismaz par Saeimā izveidotajām darba grupām un to sastāvu būtu jābūt pieejamai Saeimas mājas lapā.

3) Padarīt atklātāku komisiju sēžu norisi - padarīt elektroniski pieejamus komisiju sēžu audio un, ja tādi tiktu ieviesti, video ierakstus, lai vēlētājiem ir vienkārša iespēja iepazīties ar komisiju sēdēs notiekošajām debatēm, klātesošo lobētāju, interešu aizstāvju, ekspertu, kā arī pašu deputātu paustajiem viedokļiem, savukārt rakstītajā protokolā ievērot vienotus principus visās komisijās, tostarp, precīzi fiksējot klātesošo personu vārdu, uzvārdu un pārstāvēto organizāciju.

4) Jāpadara atklāts apakškomisiju darbs – Saeimas mājas lapā publicējot arī apakškomisiju sēžu protokolus.

Komisiju un apakškomisiju sēdes ir atklātas un sabiedrībai ir iespēja sekot līdzi komisiju sēžu dienaskārtībai Saeimas mājas lapā. Kopš 2012.gada septembra vidus, pēc Deputatiuzdelnas.lv priekšlikuma, Saeimas mājas lapā ir publiski pieejami komisiju sēžu protokoli. Vienlaikus tā dēvētajās likumdošanas komisijās sēdes tiek ierakstītas un pēc pieprasījuma sabiedrībai ir pieejami sēžu audioieraksti.

Ir pagājuši aptuveni divi mēneši, kopš komisiju sēžu protokoli tiek publicēti Saeimas mājas lapā. Saeimas kārtības rullis nosaka obligāti protokolā norādāmo informāciju⁵⁵: 1) sēdes sākumu un beigu laiku; 2) komisijas locekļus, kas piedalās komisijas sēdē; 3) citas personas, kas piedalās komisijas sēdē; 4) komisijas sēdes vadītāju; 5) personu, kas protokolē sēdi; 6) komisijas sēdes veidu (atklāta vai slēgta); 7) izskatīto darba kārtību; 8) pieņemtos lēmumus un balsošanas rezultātus.

Kopumā minētās prasības tiek ievērotas. Atsevišķās komisijās sēžu protokolos atspoguļota arī daudz plašāka informācija – piemēram, norādīts, ka par kādu priekšlikumu ir notikušas diskusijas norādot, kuras personas tajās piedalījušās. No lobēšanas atklātības viedokļa ir svarīgi, ka komisijas norāda ne vien klātesošo personu vārdus un uzvārdus (kā to dara Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās attīstības komisija, kura norāda personas vārda pirmo burtu un uzvārdu), bet arī institūcijas, ko šīs personas pārstāv (kā to nodrošina visas pārējās komisijas).

---

⁵⁵ Saeimas kārtības ruļļa 163.pants.

Jānorāda, ka atsevišķas komisijas neievēro noteikto laika periodu, kurā mājas lapā tiek publicēti sēžu protokoli⁵⁶. Piemēram, 1.decembrī nav pieejams neviens Valsts pārvaldes un pašvaldību komisijas novembra sēžu protokols. Līdzīga situācija ir arī Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijā.

Neskatoties uz veiktajiem uzlabojumiem, no lobēšanas atklātības viedokļa, darbs komisijās būtu jāpadara vēl atklātāks un jāpalielina sabiedrības iespējas iepazīties ar tādu informāciju kā sēdes laikā izteiktajiem priekšlikumiem un iebildumiem, informāciju par to, kas tos ir izteicis, kāds ir bijis iebilduma vai priekšlikuma pamatojums, atbalstīšanas vai noraidīšanas iemesls, kāda ir bijusi klātesošo un citu personu paustie viedokļi.

Šo informāciju būtu jāpadara sabiedrībai vienkārši pieejamu, padarot sēžu audioierakstus pieejamus elektroniski Saeimas mājas lapā.

Ja Saeimas komisiju darbā ir ieviesta lielāka atklātība – publicējot sēžu protokolus mājas lapā, tad attiecībā uz apakškomisiju darbu šāda kārtība vēl nav ieviesta. Līdzīga kārtība ar sēžu protokolu publicēšanu Saeimas mājas lapā būtu jānodrošina arī par Saeimas apakškomisiju sēdēm.

5) Saeimas mājas lapā mašīnlasāmā formātā publicēt Saeimas caurlaižu saņēmējus – saņēmēja vārdu, izsniegtās caurlaides termiņu un caurlaides pieteicēju.

Ir ārkārtīgi sarežģīti ieviest tādu lobēšanas atklātības regulējumu, kas skartu arī citus deputātu kontaktus ar lobētājiem, ne tikai dalību komisiju, apakškomisiju sēdēs – kas šobrīd ir fiksējama. Taču svarīgi, ka šāda atklātība tiek nodrošināta lobēšanai Saeimas ēkās. Lai padarītu arī citus lobētāju un deputātu kontaktus, kas notiek Saeimas ēkās, atklātākus, rosinām Saeimas mājas lapā mašīnlasāmā formā publicēt caurlaižu saņēmējus. Saeimas mājas lapā būtu jānorāda caurlaides saņēmēja vārds un uzvārds, saņemtās caurlaides termiņš un caurlaides pasūtītāja vārds un uzvārds, amats. Tas ļautu sabiedrībai un medijiem uzraudzīt dažādu interešu pārstāvniecības grupu līdzdalību likumdošanas procesā, mijiedarbībā ar parlamenta locekļiem.

6) Papildināt Saeimas deputāta ētikas kodeksu ar principu, ka deputātiem būtu jāievēro atklātība likumdošanas darbā un jādara zināms atklātībā personas vai organizācijas vārds, ja tās sagatavotais viedoklis vai sniegtā informācija ir būtiski palīdzējusi deputātam formulēt savu viedokli.

Kā jau iepriekš minēts, viens no principiem likumīgā lobēšanā ir lobēšanas ētiskums un abām iesaistītajām pusēm ir jāievēro skaidri spēles noteikumi. Galvenie uzvedības principi Saeimas deputātiem ir formulēti Saeimas deputāta ētikas kodeksā, taču tajā nav tiešā veidā iekļauti principi, kas skartu lobēšanas atklātību. Kodekss nosaka, ka „deputāts uztur pastāvību un atklātu saikni ar sabiedrību” (21.pants), kā arī „deputāts ir atsaucīgs attieksmē pret sabiedrību un plašsaziņas līdzekļiem” (22.pants). Savukārt kodeksa 9.pants nosaka, ka „deputāts nepieļauj personisko un valsts interešu konfliktu un izvairās no situācijām, kas sabiedrībā var radīt aizdomas par šāda konflikta pastāvēšanu. Deputāts nepieņem privātu uzaicinājumu un nepiedalās pasākumā vai izvairās no citādas situācijas, ja sakarā ar to var rasties aizdomas par viņa interešu konfliktu vai Saeimas prestiža pazemināšanu.”⁵⁷

Lai iedzīvinātu skaidru un atklātu lobēšanas procesu, nepieciešams to precīzi formulēt arī Saeimas deputāta ētikas kodeksā, iekļaujot tajā pantu, kas nosaka, ka deputātiem būtu jāievēro atklātība likumdošanas darbā un jādara zināms atklātībā personas vai organizācijas, kuru sagatavotais viedoklis vai sniegtā informācija ir būtiski palīdzējusi deputātam formulēt savu viedokli. Šāda atruna neattiektos uz jebkuru gadījumu, kad deputātam ir bijusi jebkāda veida mijiedarbība ar lobētāju, bet gan uz gadījumiem, kad lobētājam ir bijusi būtiska ietekme (priekšlikumi tapuši sadarbībā ar lobētāju vai pēc lobētāja iniciatīvas, ko deputāts atbalstījis utml.), ko deputāts arī atklāti norāda.

⁵⁶ <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/20105-saeimas-majaslapa-pieejami-komisiju-sezu-protokoli>

⁵⁷ Saeimas deputāta ētikas kodekss.

Daži ieguvumi no priekšlikumu ieviešanas:

- Nodrošināta iespēja sabiedrībai un medijiem uzraudzīt likumdevēja darbu, sabiedrības interešu ievērošanu, tai skaitā arī to, vai kāds politiskais spēks nepakļaujas šauras grupas interesēm.
- Tiks veicināta sabiedrības izpratne par likumīgu lobēšanu kā normālu demokrātijas sastāvdaļu;
- Palielinātas interešu grupu zināšanas par Saeimas darbu un iespēju tajā iesaistīties;
- Veicināta svarīgāko lobēšanas principu – atklātības, vienlīdzīgas pieejas un ētiskuma iedzīvināšana;
- Veicināta uzticība parlamentam un politiskajam procesam.

IV PAPILDU PRIEKŠLIKUMI

IETEIKUMS: Saeimas mājas lapā publicēto strukturēto informāciju (deputātu balsojumi, izskatāmie likumprojekti, komisiju un apakškomisiju sēžu apmeklējumi, informācija par deputātiem, u.c.) publicēt kā atvērtos datus vieglā mašīnlasāmā formātā (piemēram, CSV vai XML formātā).

Šobrīd šādā formātā datus jau publicē virkne valsts un pašvaldību institūciju, taču kopumā tā Latvijas valsts pārvaldē ir samērā jauna ideja. Datu publicēšana šādā veidā ļautu sabiedrībai daudz niansētāk sekot līdzi Saeimas deputātu darbam, Saeimā skatāmajiem likumprojektiem, jo radītu iespēju iegūt pilnīgu informāciju, ļautu to tālāk izmantot likumsakarību vērtēšanā. Piemēram, šādā formātā publicēta informācija ļautu veikt plašāku izpēti par deputātu balsojumiem un noskaidrot, cik lielā mērā deputātu viedoklis sakrīt ar frakcijas viedokli, kāda ir citu faktoru ietekme uz deputātu balsojumu, apskatīt deputātu balsojumus konkrētas jomas likumprojektu pieņemšanā u.t.t.

Valsts institūcijas, kuras ieviesušas šo ideju sistemātiskās informācijas publicēšanā, novērtē ieguvumus, starp tiem arī lielāku atklātību un demokrātisko kontroli, proti, ka dati kļūst par instrumentu, lai palielinātu attiecīgās institūcijas atklātību.

Pašlaik Saeimas mājas lapā publicētā strukturētā informācija – piemēram, Saeimas sēžu darba kārtības vai deputātu balsojumi ir pieejami tikai kā individuālas web lapas, taču šāds formāts nav piemērots analītisku datu iegūšanai⁵⁸. Tas būtiski apgrūtina veikt plašāku Saeimas darbības izpēti – kā sabiedriski, tā akadēmiski.

Jānorāda, ka Latvijā ir izveidojusies aktīvistu grupa, kas izveidoja programmu, lai no Saeimas web lapām iegūtu izejas datus, ko pēc tam ir iespējams ērti apstrādāt. Sava eksperimenta rezultātā tika iegūti dati par 11.Saeimas visu balsojumu datus, gan arī 10.Saeimas balsojumu datus. Šī darba rezultātu var apskatīt šeit: <http://data.opendata.lv/>.

Jauno tehnoloģiju eksperti 2007.gadā definējuši šobrīd plaši atzītus atvērto datu pamatprincipus. Saskaņā ar tiem atvērtus datus no jebkuriem citiem datiem nošķir astoņas vienkāršas pazīmes:

- 1) **Dati ir pilnīgi** – pieejama ir visa informācija par noteiktu tēmu, laika posmu utt.
- 2) **Sākotnēji** - neapstrādāti, tieši tādi, kādi iegūti no pirmavota.
- 3) **Aktuāli** – bez pieejamības priekšnoteikumiem, piemēram, laika noilguma.
- 4) **Publiski** – tādi, kuriem var viegli un ātri piekļūt plašs cilvēku loks.
- 5) **Mašīnlasāmi** – strukturēti veidā, kas piemērots elektroniskai apstrādei.
- 6) **Nediskriminē** – ir pieejami katram, kurš izsaka vēlmi tos iegūt, arī anonīmi.
- 7) **Glabājas atvērtā datu formātā** – tādā, pār kuru nevienam nav izņēmuma kontroles.
- 8) **Nav juridisku šķēršļiem to izmantošanai** - tos neapgrūtina licences vai tiesiski, pamatoti noteikti ierobežojumi ziņu izmantošanai.

⁵⁸ <http://data.opendata.lv>

PIELIKUMI

Nr.1 Frakciju konsultantu skaits un atalgojums 11.Saeimā

Frakcija	Deputātu skaits	Konsultantu skaits	Mēnešalgas diapazons
Saskaņas centrs	31	1 vecākais konsultants 6 konsultanti 1 tehniskais sekretārs	Vecākais konsultants: 778 – 1157 LVL;
Vienotība	20	1 vecākais konsultants 3 konsultanti 1 tehniskais sekretārs	Konsultants: 630 – 825 LVL;
Reformu partija	16	1 vecākais konsultants 3 konsultanti 1 tehniskais sekretārs	Tehniskais sekretārs: 374 – 467 LVL.
Nacionālā apvienība	14	1 vecākais konsultants 2 konsultanti 1 tehniskais sekretārs	
Zaļo un zemnieku savienība	13	1 vecākais konsultants 2 konsultanti 1 tehniskais sekretārs	
Ārpus frakciju deputāti	6		

Avots: <http://www.saeima.lv/lv/saeimas-struktura/statistika-1/darbinieku-atalgojums>

Nr.2 Divu likumdošanas komisiju darbības nodrošinājums un rādītāji

	Konsultantu skaits	Apakškomisiju skaits	Darba grupu skaits (uz 27.11.2012.)	Izskatāmo likumprojektu aptuvenais skaits (uz 27.11.2012.)	Komisijas iesniegtie likumprojekti (okt.2011.-okt.2012)	Komisijas mājas lapa
Valsts pārvaldes un pašvaldību lietu komisija	4	2	4	22	8	NAV
Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisija	5	2	0	16	10	IR

Avoti: Konsultantu skaits, apakškomisiju skaits, mājas lapa – www.saeima.lv; Dati par darba grupu skaitu un izskatāmo likumprojektu skaitu – informācija no vecākajiem konsultantiem; Komisiju iesniegtie likumprojekti – www.deputatiuzdelnas.lv

Nr.3 Saeimas komisiju darbinieku skaits un mēnešalgas apjoms

Komisija	Darbinieki	Mēnešalgas diapazons
Ārlietu komisija / <i>Likumdošanas komisija</i>	1 vecākais konsultants 2 konsultanti 1 tehniskais sekretārs	Vecākais konsultants: 979 – 1347 LVL
Budžeta un finanšu (nodokļu) komisija / <i>Likumdošanas komisija</i>	1 vecākais konsultants 3 konsultanti 1 tehniskais sekretārs	Konsultants: 778 – 1157 LVL
Juridiskā komisija / <i>Likumdošanas komisija</i>	1 vecākais konsultants 6 konsultanti 1 tehniskais sekretārs	Tehniskais sekretārs: 374 – 467 LVL
Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisija / <i>Likumdošanas komisija</i>	1 vecākais konsultants 2 konsultanti 1 tehniskais sekretārs	Saeimas specializētais atašejis Latvijas Republikas pastāvīgajā pārstāvniecībā Eiropas Savienībā: 605 – 1347 LVL
Izglītības, kultūras un zinātnes komisija / <i>Likumdošanas komisija</i>	1 vecākais konsultants 2 konsultanti 1 tehniskais sekretārs	
Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisija / <i>Likumdošanas komisija</i>	1 vecākais konsultants 4 konsultanti 1 tehniskais sekretārs	
Valsts pārvaldes un pašvaldības komisija / <i>Likumdošanas komisija</i>	1 vecākais konsultants 3 konsultanti 1 tehniskais sekretārs	
Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisija / <i>Likumdošanas komisija</i>	1 vecākais konsultants 6 konsultanti 1 tehniskais sekretārs	
Sociālo un darba lietu komisija / <i>Likumdošanas komisija</i>	1 vecākais konsultants 3 konsultanti 1 tehniskais sekretārs	
Mandātu, ētikas un iesniegumu komisija	1 konsultants	
Pieprasījumu komisija	1 konsultants	
Publisko izdevumu un revīzijas komisija	1 vecākais konsultants 1 konsultants 1 tehniskais sekretārs	
Nacionālās drošības komisija	1 konsultants	
Sabiedrības saliedētības komisija	1 konsultants	
Eiropas lietu komisija	1 vecākais konsultants 4 konsultanti 1 tehniskais sekretārs 1 Saeimas specializētais atašejis Latvijas Republikas pastāvīgajā pārstāvniecībā Eiropas Savienībā	

Avots: <http://www.saeima.lv/lv/saeimas-struktura/statistika-1/darbinieku-atalgojums>

Nr.4 Salīdzinājumam – atalgojums 2012.gada oktobrī Valsts kancelejā, Tieslietu ministrijā

Amatpersona	Institūcija	Atalgojums 2012.gada oktobrī (LVL)
Ministru prezidents	Valsts kanceleja	1282,84
Finanšu ministrs	Valsts kanceleja	1146,76
Labklājības ministre	Valsts kanceleja	1210,51
Valsts kancelejas Juridiskā departamenta vadītājs	Valsts kanceleja	1362,72
Valsts kancelejas Juridiskā departamenta juriskonsults	Valsts kanceleja	578,62
Valsts kancelejas Juridiskā departamenta vecākais referents	Valsts kanceleja	537,67
Tieslietu ministrijas Valststiesību departamenta Konstitucionālo tiesību nodaļas vadītāja	Tieslietu ministrija	779,83
Tieslietu ministrijas Valststiesību departamenta direktore	Tieslietu ministrija	927,87
Tieslietu ministrijas vecākais referents	Tieslietu ministrija	527,23
Tieslietu ministrijas juriskonsults	Tieslietu ministrija	325,93 - 608,92

Avots: http://www.tm.gov.lv/lv/jaunumi/algas_oktobris.pdf un <http://www.mk.gov.lv/lv/vk/budzets/>